

NORGES HØYESTERETT

Den 19. august 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01436-A, (sak nr. 2008/272), straffesak, anke over dom,

A (advokat Tor Kjærvik)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Kjetil Omholt)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken gjelder spørsmålet om en straffedom skal oppheves fordi lagmannsretten ikke oppnevnte en sakkyndig til å vurdere domfeltes sinnstilstand i gjerningsøyeblikket, jf. straffeprosessloven § 294.
- (2) Ved tiltalebeslutning utferdiget 29. mars 2005 ble A av statsadvokatene i Vestfold og Telemark satt under tiltale ved Larvik tingrett for overtredelse av straffeloven § 267 jf. § 268 første ledd (post I), straffeloven § 162 første ledd jf. femte ledd (post II), vegtrafikkloven § 31 første til tredje ledd jf. § 22 første ledd (post III) og legemiddeloven § 31 annet ledd jf. § 24 første ledd (post IV). Ved tilleggstiltalebeslutning datert 21. oktober 2006 ble han satt under tiltale for fem tilfeller av overtredelse av straffeloven § 257 jf. § 258.
- (3) Tingretten fant A skyldig etter begge tiltalebeslutningene, og dømte ham til betinget fengsel i seks måneder og tap av retten til å føre motorvogn for en periode av 20 måneder.
- (4) A anket til Agder lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Anken vedrørende hovedtiltalebeslutningen ble henvist til ankeforhandling, mens den for øvrig ble nektet fremmet.
- (5) Lagmannsretten avsa 11. januar 2008 dom med slik domsslutning:

- ”1. **A, født 01.05.1976, frifinnes for post II og IV i tiltalebeslutning av 29. mars 2005.**
2. **A, født 01.05.1976, dømmes for overtredelse av straffeloven § 267 jf § 268 første ledd og vegtrafikkloven § 31 første til tredje ledd jf § 22 første ledd.**
3. **For disse forhold og de forhold som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom av 27. juni 2007 dømmes han sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd og § 64 til fengsel i 5 – fem – måneder.**
- Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.**
- Varetekt kommer til fradrag med 5 – fem – dager.**
4. **A fradømmes retten til å føre motorvogn for en periode av 20 – tyve – måneder. Tapsperioden er utholdt i beslagsperioden.**
5. **Saksomkostninger idømmes ikke verken for tingretten eller lagmannsretten.”**

- (6) Lagmannsretten frifant, under dissens, A for erverv og bruk av metamfetamin (hovedtiltalebeslutningens post II og IV). Flertallet mente at det forelå tvil om han hadde inntatt det narkotiske stoffet frivillig. Én av meddommerne kom til motsatt konklusjon. For postene I og III fant retten det bevist at A uberettiget hadde bemektiget seg en bil i vinnings hensikt. Den samlede rett la til grunn at A mente at han var forgiftet og i livsfare, og at han var ”forvirret og redd som følge av metamfetaminpåvirkningen”, men at han var klar over at han tok en bil og utøvet vold mot bilføreren for å tilegne seg bilen. Et flertall la til grunn at han var klar over at han var påvirket, var i stand til å vurdere situasjonen, og at det ikke forelå en nødrettssituasjon som likevel gjorde handlingen rettmessig. Én meddommer stemte for frifinnelse på grunn av nødrett fordi ”tiltaltes vurderingsevne var så svekket som følge av den ufrivillige rusen, at han ikke var i stand til å bedømme situasjonen, og at han derfor heller ikke der og da var i stand til å se hvilke andre handlingsalternativer han hadde”. Det var også dissens om straffutmålingen. Den sistnevnte meddommeren mente at straffen skulle settes til betinget fengsel i 120 dager.
- (7) A har anket til Høyesterett over saksbehandlingen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Hensett til at lagmannsretten kom til at rusen ikke var selvforskyldt, anføres det å være en saksbehandlingsfeil som kan ha innvirket på dommens innhold, at retten ikke innhentet en sakkyndig uttalelse om hans sinnstilstand på tidspunktet for de forhold i hovedtiltalebeslutningen som han er funnet skyldig i.
- (8) For Høyesterett har lege, spesialist i psykiatri Hans-Gustav Theodor, vært oppnevnt som sakkyndig. Han har 14. juni 2008 avgitt en rettspsykiatrisk erklæring, som har vært forelagt Den rettsmedisinske kommisjon til uttalelse.
- (9) Under ankeforhandlingen har forsvarer og aktor nedlagt påstand om frifinnelse av A for overtredelse av straffeloven § 267 jf. § 268 første ledd og av vegtrafikkloven § 31 første til tredje ledd jf. § 22 første ledd. Forsvareren har subsidiært påstått opphevelse av de tidligere instansers dommer med hoved-/ankeforhandling for så vidt gjelder forholdene i hovedtiltalebeslutningen.
- (10) *Jeg er kommet til at anken over saksbehandlingen bør tas til følge.*

- (11) Det ran saken gjelder, ble begått onsdag 10. november 2004 i X ved at A bemektiget seg en personbil. Han er videre domfelt for å ha ført bilen i påvirket tilstand.
- (12) A hadde tilbrakt natten hos en kvinnelig bekjent, og sammen med henne drakk han noe vin om morgenen. Han ble etter kort tid dårlig, og forlot leiligheten. Det videre hendelsesforløp er beskrevet slik av lagmannsretten:

”Han mente seg forgiftet av narkotika, og tok taxi til sykehuset for å få hjelp. Her oppsøkte han først legevakten, men fikk beskjed at denne var stengt, og at han måtte henvende seg gjennom hovedinngangen til sykehuset. Han gikk inn på sykehuset, hvor han først gikk inn på et vaktrom i 3. etasje. Han forlot rommet uten at han hadde fått hjelp. Han prøvde deretter å oppsøke direktøren. Han åpnet døren til et kontor i 2. etasje og sa at han trengte hjelp. Han bad dem ringe politiet, men oppfattet det slik at de ikke kjente nummeret til politiet og ikke ville ringe. Han opplevde da situasjonen slik at sykehuset ikke ville hjelpe. Han ble redd og ville komme seg unna. Han åpnet vinduet på kontoret og hoppet ut fra 2. etasje. Han gikk deretter inn i et hus og bad dem ringe politiet. Politiet ble oppringt. Tiltalte ventet noen tid, men forlot deretter huset uten at politiet var kommet. Han stoppet en bil på gata og sa at han trengte hjelp. Han ble ikke forstått og forlot bilen.

I krysset ----gata/----gata stoppet han en ny bil. Han tok seg inn fra passasjersiden og dyttet/skubbet føreren ut av bilen. Han kjørte med bilen en kort strekning, men satte fra seg bilen, da han forstod at han ikke var i stand til å kjøre. Han bestemte seg for å gå ned til Jernbanen og få tak i taxi. Der ble han pågrepet av politiet som hadde blitt varslet av sykehuset ...”

- (13) Blodprøver viste en konsentrasjon av metamfetamin i blodet på 4,2 mikromol per liter. Folkehelseinstituttet har i uttalelse datert 19. februar 2005 konkludert med at ”siktete kan ha vært moderat påvirket, tilsvarende den økte ulykkesrisikoen man gjerne har ved en blodalkoholkonsentrasjon på omkring 1 promille”. Av uttalelsen fremgår at den påviste konsentrasjonen av metamfetamin i blodet var ”relativt høy” og kunne ”være forenlig med et inntak av i størrelsesorden 180 mg rent metamfetamin noen timer forut for kjøringen”. Det er opplyst at en vanlig brukerdose ofte vil være 50-150 mg rent metamfetamin.
- (14) Lagmannsretten frifant som nevnt A for forholdene under post II og IV i hovedtiltalebeslutningen. Når så var tilfellet, og hensett til de opplysninger om As opptreden som lagmannsretten har lagt til grunn, skulle retten etter min vurdering ha besørget innhentet en uttalelse fra en sakkyndig for å få belyst mulige virkninger av metamfetamin på hans sinnstilstand, jf. straffeprosessloven § 294.
- (15) Dette standpunktet støttes av den sakkyndiges erklæring. Psykiater Theodor ble anmodet om å ”uttale seg om det ut fra den beskrivelse som er gitt i lagmannsrettens dom supplert med tingrettens dom er en mulighet for at domfelte var utilregnelig”. I erklæringen har Theodor konkludert med at ”han ikke kan utelukke at tiltalte var strafferettslig utilregnelig på tiden for de påklagede handlinger den 11.11.2004”.
- (16) Den rettsmedisinske kommisjon har uttalt at erklæringen er noe knapp ”for å kunne vurdere konklusjonens holdbarhet”. Det heter videre:

”Dersom en person blir psykotisk og mister evnen til realistisk vurdering av sitt forhold til omverdenen på grunn av rus, vil dette kunne betegnes som en bevisstløshet i strafferettslig forstand, jf. strl. § 44. ...

...

I denne saken er det ikke noen opplysninger om observandens realitetstestingsevne til å konkludere sikkert.”

- (17) Jeg er enig med kommisjonen i at erklæringen ikke gir grunnlag for noen sikker konklusjon med hensyn til As sinnstilstand. Den sakkyndige var imidlertid bare blitt anmodet om å vurdere om opplysningene i de tidligere instansers dommer kunne indikere en mulighet for at domfelte var utilregnelig. Og etter min mening viser hans konklusjon at det – ut fra opplysningene i de tidligere dommer – var en saksbehandlingsfeil at lagmannsretten ikke besørget innhentet en sakkyndig vurdering av betydningen av inntaket av metamfetamin for As sinnstilstand, før retten tok standpunkt til spørsmålet om subjektiv skyld og deretter vurderte om det forelå en nødrettssituasjon.
- (18) Når sakkyndig erklæring ikke ble innhentet, foreligger det således etter min mening en saksbehandlingsfeil. Denne feilen kan ha innvirket på dommens innhold, jf. straffeprosessloven § 343 første ledd.
- (19) Etter straffeprosessloven § 345 annet ledd annet punktum kan retten avsi ”ny dom dersom de nødvendige forutsetninger er til stede; ellers oppheves den angrepne dom”. Anken gjelder saksbehandlingen under skyldspørsmålet, og Høyesterett har etter mitt syn ikke de nødvendige forutsetninger til å avsi en frifinnende dom, jf. straffeprosessloven 306 annet ledd. Slik jeg ser det, bør lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves for de forhold i hovedtiltalebeslutningen som A er domfelt for, jf. straffeprosessloven § 347 annet ledd.
- (20) Når lagmannsrettens fellende dom med ankeforhandling oppheves, vil det bero på påtalemyndigheten om saken skal bli fremmet på ny for lagmannsretten for disse forhold. Påtalemyndigheten kan da eventuelt innstille forfølgningen etter straffeprosessloven § 72 første ledd annet punktum, jf. Straffeprosesslovkomitéens Innstilling, 1969, side 330 første spalte, noe aktor under ankeforhandlingen har gitt uttrykk for vil bli gjort i dette tilfellet.
- (21) Det må fastsettes en straff for de fem tilfellene av grove tyverier som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom, jf. straffeprosessloven § 348 annet ledd. Aktor har nedlagt påstand om fengsel i 60 dager som gjøres betinget med to års prøvetid. Jeg er enig i at dette er en passende straff. Ved en eventuell soning av straffen kommer fem dager til fradrag for frihetsberøvelse, jf. straffeloven § 60.
- (22) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves for forholdene i post I og III i tiltalebeslutningen av 29. mars 2005, domsslutningens punkt 2.
2. For de forhold som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom av 27. juni 2007, dømmes A, født 1. mai 1976, til fengsel i 60 – seksti – dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Ved en eventuell soning av straffen kommer 5 – fem – dager til fradrag for frihetsberøvelse.

- (23) Dommer **Matningsdal:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Coward:** Likeså.
- (25) Dommer **Oftedal Broch:** Likeså.
- (26) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves for forholdene i post I og III i tiltalebeslutningen av 29. mars 2005, domsslutningens punkt 2.
2. For de forhold som er rettskraftig avgjort ved Larvik tingretts dom av 27. juni 2007, dømmes A, født 1. mai 1976, til fengsel i 60 – seksti – dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Ved en eventuell soning av straffen kommer 5 – fem – dager til fradrag for frihetsberøvelse.

Riktig utskrift bekreftes: